

Ezen lapok minden héten egyszer, a. m. kedden, esütörökön, pént. és vasárnap-jelennek meg. Előfizetési ár fél évre (Budapest) 3 ft. 6 in. (postán) 5 ft. 6 in. Borítékban 6 ft. 6 in. (postán) 8 ft. 6 in. A hirdetések minden sorára 5 (öt) sz. kr. fizetendő.

Csütörtök

256.

September 25. 1845.

Előfizethető helyben a kiadóhivatalban, gránátos-utczán Dlauhy-házban 466d. sz. alatt, és minden császári királyi postahivatalnál. — Az ausztriai birodalomban külföldre menendő példányok csak a bécsi császári postahivatalnál rendelhetők meg.

BUDAPESTI HIRADÓ.

A „BUDAPESTI HIRADÓ” f. évi october—decemberi évnegyedes folyamára előfizethető, helyben: 2 ft 48 krral, postán küldve 3 ft 30 krral pengőben. — Az előfizetés elfogadtatik sz. Mihály napig a gránátos-utczai Dlauhy-házban 466d. sz. alatt a kiadó-hivatalban, és minden cs. k. postahivatalnál. Kiadó-hivatalunk szállása sz. Mihály naptól a hatvani-utczai 483d. szám alatti Horváth-házban (a „Pester Zeitung” kiadó-hivatala mellett) leend.

TARTALOM. Magyarország és Erdély. Névváltoztatás. A személyes szabadságról. M. e. g. y. k. Közgyűlés Bácsban. Budapesti hírharang. Egyesületi közlés: Gyáralapító-részvényes társaság. — Külföld. Franciaország. Spanyolország. Schweiz. Szászország. Aegyptus. Egyveleg. Hivatalos és magánhirdetések.

MAGYARORSZÁG és ERDÉLY.

Ü. cs. ap. kir. Felsőke Schandl György pesti polgár, és kádármeester nevének, H a m v a s y r a átváltoztatását kegyelm. megengedni méltóztatott.

(A személyes szabadságról *) A személyes szabadság: elseje a jogoknak, forrása a többinek, czélja minden társas intézménynek. Rajta alapszik a béke 's közjólét; nélküle sem bátorság sem megelegedés nem képzelhető. Ha van ország, hol e becses jogot szilárd bizottságoktól támogatva fölhalálunk kellene, ugy bizonyosan azon ország lenne az, hol a Bastille lerombolása a szülemő szabadság első kitörését jelenté, 's melly az önkény dühétől oly sokat szenvedett. És mégis hasztalanul keresnénk civilisált nemzetet, mellynek törvényhozása oly mértékben bizta volna polgárai személyét a hatalom kényérére, mint a miénk. Mi ellenkező értelemben alkalmaztuk Montesquieu elvét; nálunk az egyének szabadsága nem a fenytő törvények jóságától, hanem a bírák kegyétől 's igazságszeretétől függ. Ez igazságot érdemes egészen földeritenünk oly időszakban, midőn a hatalom visszaéléseinek ritkasága e helyzet veszélyeit felejtetni indul. Jobb az önkényt megelőzni, mint legyőzni; jobb a kormányok ahozi folyamodását lehetleníteni, mintsem attól megfosztani őket.

A charta azt mondja: „senkit sem szabad kereset alá vonni vagy befogni, más mint a törvény által meghatározott esetekben, 's más formák szerint, mint miket az rendel.” Ha léteznék ezeket megalapító 's a formákat pontosan megszabó törvény, — oly törvény, melly kijelelné azon tisztviselőket is, kiknek hatalmuk van valakit befogni és befogatni, 's melly egyszerűen szigorú felelőséget rendelne a hatóság tulságai 's visszaélései ellen: akkor a személyes szabadság mindazon biztosítékoknak örvendene, miket jól létegesített (organisált) társaságban kívánhat. „Egy kis porkolab, — mond Louséau — ki a bíró végzését kézbesíti, tilalmat 's parancsokat osztand egy nagy urnak, elveendő vagyonát, sőt magát is elfogadjja, előforduló esetben. És mind ebben neki engedelmessékednie kell; vagy ha azt állítja, hogy vele jogtalanul bántak, ugy az igazságszolgáltatás ösvényei nyomán felsőbb ítélőszékek segélyreért folyamodjék. Illyen ama nyilvános hatalom eredménye, mellyel állásánál fogva minden tisztviselő bír fejedelme alattvalói felett, bármily osztálybeliek legyenek azok.”

Nagy körunkra e pótléktörvény jogunkban hiányzik. És így semmi rendelet nem határozza meg világosan azon eseteket, hol a polgárt szabadságától megfosztani lehet, valamint a befogatás formáit sem adja elő szabatos modorban. Az ezt megrendelő 's végrehajtó hatalom maga is nem kevésbé ingadozó 's bizonytalan. „Minden egy sorog rendőrségi tisztekre és segédekre bizatik, — ugymond Dupin — kiknek hatásköre rosszul van megalapítva.” E hibát soha sem érezték inkább 's nem változták be színtében, mint az 1815ki oct. 29kén tartott közbátorság iránti tanácskozásban. A második cikkt azt mondja; hogy a bírói végzéseket csak közhivatalnokok (fonctionnaire) hajthatják végre, kikre azt a törvények ruházzák. Nem hiányoztak, kik kérdezték: kik ezen hivatalnokok? „E kérdésre oly különbözőleg válaszolnak, — mondá Royer-Collard — hogy a kapott felelet szerint a nevezett közhivatalnokok száma néhány száztól több ezerig változik.”

Könnyű felfogni, miszerint oly törvényhozás uralkodása alatt, melly sem azon eseteket, midőn a befogatás törvényeszerű, sem az ezt kísérő formásgakat, sem a hivatalnokokat, kiknek joguk van azt megrendelni 's végrehajtani, — nem határozza meg, a felelőségek is igen tökéletlennek kell lenni. A büntető törvény szinte csak gyenge 's majdnem illusorius szentesítést nyújt a charta által nyilvánított elvnek. A bűn, tulajdonképp a jogsértés ellen védett személyes szabadság, a hatóság kihágása 's visszaélései ellen nincs biztosítva. Végre, csak az üldözés minden phasisait átfutva, nyerhetünk tökéletes fogalmat az önkénykedők számáról, kik bírói vagy kormányzó hatalommal rendelkeznek.

A befogatás magában is igen nagy büntetés. Megtámadja az a polgár hírnevét, koczkaztatja vagyonát, zavart és fájdalmat okoz a családoknak. A régi törvényhozók e büntetés alkalmazatában, általános igen mérsékeltnek mutatkoztak. A görögök 's rómaiaknak elvök volt: hogy a vádlottat a porfolyam semmi szakában nem kell fogva tartani.

*) Ezen cikket a francia „Presse”-ből adni azért tartottuk czelszerűnek, hogy megteessék, mikint a központosítás és parlamentarisz kormány egyik hazájában, Franciaországban, az alkotmányosság csillogó formáj mellett mily gyökeres fogyatkozások állanak fen a polgári jogok irányában és így mily kevésbé elégségesek a formák pótolni a lényeges fogyatkozásokat. — S z e r k.

Socrates, ki igaztalanul íteltetett el, egész a Heliast-ák végzéseig szabadságban élt. „Coriolan — mond Ayrault ösz joztudós — Coriolan, midőn száműzeték, saját lakából indult ki, 's nem a börtönből.” A régi francia kormányrendszer is birt személyes szabadságot védő törvényekkel. A peesétes levelek, (lettres de cachet) ime művei a rendőrségnek, kétségkívül szolgáltattak alkalmat lázító visszaélésekre. Az udvaronczok ármánykodtak velök, 's az egész világ ismeri azon udvari hölgy tettét, ki két tisztá, peesétes levelet szerezvén magának, egyiket egy nőnek adta el, hogy férjét, a másikat a férjnek, miszerint ez nejét fogassa be. A szabadság megtámadása oly közönséges volt, hogy Malsherbes elnök méltán mondhatá a királynak: „Sire, ön országában egy polgár sincs az iránt biztosítva, hogy szabadsága valaki boszujának áldozatául nem esik; mert senki sem eléggé nagy, hogy egy minster, senki sem eléggé kicsiny, hogy egy major-szolga boszuja előtt biztosságban legyen.” De a törvények kárhozták e kihágásokat, mellyek ellen a parlamentek mindig zugolódtak. A bíró tévedése 's könnyelműsége még lön büntetve. „Azon bírák, — mond Jousse a fenytő törvényekről irt munkájában — kik könnyelműleg ítélnek elfogatást, 's valakit idején kívül börtönöztenek be, elfogathatnak, 's kárpótlással tartoznak annak, kit igazságtalanul zártak el.”

A mi törvényhozásunk kevésbé mutatkozott féltékenynek a polgárok szabadsága iránt. A vizsgáló bírák (Juges d' instruction) teljes mértékben élnek a bebörtönzési joggal.

A törvény őket korlátlan bíraskodással ruházta fel a körülmények felett. Egyszerű feladás, gyanu, vagy jel után a legjelesb ember is befogathatik, 's pedig a nélkül, hogy megmondának neki, mi oknál fogva; mert a törvény semmi formát nem szab a befogatási parancsra; még csak azon tény megemlítésére sem kötelezi a bírakat, mellyért a befogatási parancsot rendelték. Kiesinyben oly rendszer ez, mellyet a nagy ur (török) nagyban alkalmazott néhány év előtt. A görög patriarka 's hat másnap husvét napján akasztattak fel az egyház ajtajára. Nem mondák, hogy el voltak volna ítélve, de testökhöz közel egy táblácskát függesztettek ki, mellyen az öszkesküvésbeni résztvevő vádlottak. A mi törvényeink nem engedik ugyan meg, hogy valakit porfolyam nélkül kivégezni lehessen, de itt befogatják az embert, a nélkül, hogy később megmondának miért.

A római törvények soha sem engedék meg a polgárt lakából kihuzozolni; az angol szabadságnak is egyik alapelve az, hogy „angolnak saját háza szolgáit védőbástyául.” Mi e részben nem vagyunk oly féltékenyek: nálunk még a csupán gyanús egyén ellen is parancsot adnak ki, a rendőrség váratlanul hajlékába nyomul, elkobozza irományait, leveleit; személyét letartóztatja; és jegyezték meg jól, mikép ez eljárás nemcsak bűn esetében, de egyszerű feladásra is, helyben hagyatik. Ide kell még csatolnom, hogy semmi sem közönségesb, mint azt látni, mikép fog el a rendőrség bizonyos személy helyett másikat. Ha ez aztán panaszokodik, azt felelik neki d'Aguesseau kancellárral: „Igen kár, hogy a panaszló tévedésből befogatott, 's fogságban oly sokáig tartatott; de ezt ugy kell tekinteni, mint majdnem orvosolhatlan roszt.” Az eljárás másik szaka (phasis) sem kedvezőbb a szabadságra nézve.

A befogatási parancs végre van hajtva; a vádlott az igazság kezébe kerül. A törvény azt rendeli, hogy 24 óra alatt kérdeztessék ki. Ha a vizsgáló vagy vallató bíró az első magyarázatokat a vádak eloszlatására elegendőknek nem találja, letartóztatja vagy bezárta a vádlottat; 's a fogságát kezdődik már most az, mit titkos elzárásnak (secret) neveznek. Szeretjük hinni, mikép ezt nem kísérik többé oly gyűlöletes celszövények, millyeneket az előtt egy kitűnő törvénybíró, Beranger ur, közmegevelés alá bocsátott; szeretjük hinni, miszerint most megelegsenek azzal, ha a vádlottat szabadon levő személyekkel minden közlekedéstől elvonják. Vegyük csak egyedül azt fel, hogy nem láthatja sem szülőit, sem barátit, sem tanácsadóit, 's mindezt annyi időig míg a vizsgáló bírónak tetszik, mert az önkény itt is, mint mindenütt, uralkodik. Ez elzárás párhívei így okoskodnak: ha megengedtetnék a vádlottnak, hogy rokoni, 's főleg ügyvédekkel tanácskozzék, ezek megbódítanak a bírót ártatlanságával, 's egy fogoly sem találtatnék, ki nem a legbeszűletesebb ember volna. Dupin, ki oly szépen értekezett a fenytő törvényhozás hibáiról, helytelennek nyilvánítá az okoskodást: „Ez okoskodás — ugymond — csudálatosan hasonlít azon schweiczi kapitány szavaihoz, ki a harcban kimulnak eltakarításával bizatván meg, a testeket mind ösöse vissza hányatá egy széles gödörbe. Azon észrevételre, hogy sokan még élet jeleit mutaták, felelé: bah, ha azt akarnók hinni, ugy egy halott sem volna! Az emberiség több ovatoságot parancsol azoknak kik temetnek, 's kik ítélnek.”

A vizsgáló bíró a szabadság ellen mindig föl levén fegyverkezve, soha sincs mellette. Hasztalanul ismerné el a tévedést, melly vele pillanatilag a vétkest az ártatlannal össezavartatá, nem bírna eligazodni; az ő tekintélye egészen kimerült a letartóztatási parancsral. Hogy ez megszüntethessék, a törvényszékhez kell folyamodni, melly nagyobb

vétségek esetében maga sem engedheti meg a fölmentést, ha csak a tárgy érdeméről nem határoz egyszerűsmin.

A társaság érdeke kívánja, hogy a törvényszék az igazságot felfüzdze; e czél elérése végett pedig szükségé van időre. Hozzá kell még tenni, hogy némi időszünet a vádlottra nézve is nem kevésbé üdvös. „Első pillanatban — mond egy régi író — fölhevülés, méltatlanság, 's harag lepi meg nemcsak a vádlottat, hanem a tanukat, bírakat 's magát a hallgatóságot is.” De az emberiség azt is követeli, hogy a vizsgálat mértékben tul ne terjesztessék, főleg ha a vádlott ideiglenesen elzárattott. A külföldi büntetőtörvénykönyvek legnagyobb része hozott e tekintelen szabályokat, mellyek megszűzése szigorú fenytés alá vonja a bírakat. Az angoloknak meg van a „habeas corpus, és praemunire” rendeletek. A brazilai törvénykönyv felfüggesztetést 's börtönt határoz oly bíró számára, ki a vádlott kikérdezését 's elítélését késlelteti. A porosz törvénykönyv bírsággal bünteti azon bírót, ki a fogolyt hanyagságból tovább tartóztatja le, mint a porfolyamra szükséges. A mi bíróságunk sokkal több időt engedhet magának. A törvény gyakran ismétli ugyan, hogy a bíró e vagy ama végzést legrövidebb idő alatt dönti el. De a vádlott mégis segély 's törvényes biztosíték nélkül marad azon visszaélések ellen, mellyeket a bíróság önhatalmugal elkövet; neki csak egy joga van, panaszt tenni a főprocuratornak, melly jog azonban illusorius 's többnyire eredmény nélkül marad.

Ha a vádlott, kezesség mellett, könnyen visszaléphetne szabadságába, ez állapot kevésbé tűrhetetlen lenne. De a törvény ezt csupán bizonyos körülmények közt enged meg, 's annyi nehézséget 's akadályt gördített elibe, hogy az ideiglenes szabadon-bocsátás kivételek közé tartozik. E szerint a törvényszék kezesség mellett sem bocsáthatja szabadon a vádlottakat, kik fenytő vagy becstelenség büntetéseket maga után vonható vétséggel terheltnek. Vita alatt van még azon kérdés: vajjon a szabadon-bocsátás, tisztán rendőri büntetésben, a bíróra nézve kötelesség-e, vagy egyszerű képeség, mellyel ő kénye szerint él vagy nem él. Tegyük hozzá, hogy kezességet állítani a vádlottnak nagyobb részének nincs tehetségében. A gazdag megmenekülhet a börtöntől, de a szegény ottmaradásra van kárhoztatva. Hivatalos statistikai adatok e részben minden okoskodást kipótolnak: ötvenezer befogott egyén közül alig bocsátatik 400 ideiglenesen szabadságba!

Illyen, általánosán véve, Franciaországban a személyes szabadság állapota. A legegyszerűbb bírságra ítélt végett három bíróból álló törvényszék kívánatik. De a törvényszéknek magának van joga legkisebb jelre a legjelesb polgárt befogatni, házat a rendőrségnek átadni, őt elrejtetni 's bizonytalan időre fogságban tartani. A törvénytanács (chambre de conseil) őt később oly tisztának nyilvánítandja mint a hó, 's ezzel minden ki lesz mondva!

Ha most meggondoljuk, mikép a hatalommal visszaélni mindnyájan hajlandók vagyunk; ha figyelembe veszszük, hogy a legjobb ember is rögtön megváltozik, midőn önkaratú (discretionnaire) hatalmat ruhának rá; hogy az önkény egyedüli zablája a nyilvánosság, és hogy itt minden titok 's homályban történik; ha fölveszszük börtöneink minőségét; ha képzeljük magunknak azon kínokat, miket beszületes embernek szenvednie kell, ki elfajult emberekkel együttlakásra van kárhoztatva, ki vétkes beszédeiket hallgatni, incselkedéseiket és sértegetéseiket eltűrni kénytelen, méltán azon kérdést teszszük föl magunknak: miért nem hajlik már egyszerű a törvényhozó testület a közvélemény kívánatára, melly már régóta sovárog e részbeni javítások után!

Megyeik.

B á c s b ó l. Sept. 18. A politikai átalakulás jelen századában minden vármegye mint megannyi kis status a nagy országstatusban — kitűnő szerepet játsznai indulván, párta szakadoztak a küzdterén föllépő bajnokok, 's midőn a politika igen tágas terén mindjárt indulóban azon legnehezebb kérdéshez jutának, „kihatározni a cselekvés körét, eltalálni a bajt és hiányt, mellyet orvosolni legelső vagy legalább főszükség leendő; e szerint megállapítani a vezérelvet 's irányt”, pártküzdelmek keletkeztek — koserük 's fájdalom! véresek is; mert egyik a szabadságot, áldott leányát az égieknek, bálványkint vakul imádvá, a szabadsággal — ezen a jog, polgárisulás 's műveltség ellenszörnyével — kicesorélve, népszerűséget vadászván, érzéketlenül hirdeté az ugynevezett „haladás” nagy igéit „a szabadság 's egyenlőség” 's ha talán a harezterén legyőzettek, mivel a szabadságot a közrenddel, melly alkotmányos nemzetnél egyik a másiknak föltétele, sőt ez amannak legbiztosb öre lévén, alkotmányilag párosítani képes nem vala, bajtársitól politikai vértanunak kiáltatva, elibe borult a köznép e politikai bálványának; a másik párt kegyeletlen érzéven keblében az ősi alkotmány 's állományi rendszer iránt, oly kegyeletet, mellyel a régiségek szentsége iránt hön viseltetünk, a közboldogság korszerű eszközléséért áldozatokra is késznek nyilatkozott, de csak ugy, ha az átalakítási változás az idő hatalma megérlelvén, szentesített törvény változta elibe, szilárd elvül tűzvén ki, hogy miután törvényt csak törvény törülhet el, törvénybiztosította jogához addig híven ragaszkodva,

csak törvény után szentesített változást fogadand el. — E két téren keresték az álláspont, kifüggesztve lón a politikai zászló s mérleg, s a melyik oldal könnyűnek találta, észlelyesen azon állani többé nem lehetvén, vagy a győzelmekkel egybeolvadt, vagy feloszolva, a jövőben keres felelevenülést. Bácsnak — a fél milliónyi lakossal nagy, s egy millio hétszáz ezer hold földdel dús Bácsnak is — változni kezdett szerepe, mert hol emlékezeten túl a tekintély s őszkor — ugynevezett „senior pars“ előtt néma tisztelettel hajlott meg a politikai lovente, hol szorosán véve 1836 előtt politikai párt aligha, — rendezett azonban épen nem létezett a szónoklati pályatérén, a conservatív elem, ha nevezhetni annak, kiérdemült főbbjeink s tisztségviselőink vezérlete alatt mindig győztesen lobogtatá alkotmányos zászlóját, s mint-hogy tapasztalati érettség, böles alkotmányserü tapintat, szilárd rendíthetlen szellem a polgárrzati eseményeknek hirtelen fordulatát mindig képes eltávolítani, mossze, igen mesze látszott azon időpont, melyben itt szabályozott ellenzéki párt alakulhatván — fenyegető helyzetbe állíthassa hőseit, leginkább mert elvszilárd vért nem nyerhetvén, a pártmorál, főkélléke az elvpártnak, mely egyedül képes eszközteni, hogy még ellenfele is tisztelje, hiányzott. Amde! két utolsó közgyűlésünkben, ha bukott is az emelkedni kezdett ellenzéki párt, életet s erőt mutatva több pártolóra talált, s a szónoklasi korszak a küzdterén ismét fellendvén ki különbözésiben, ne bizza el magát gondatlanul a conservatív párt eddigi diadalmin, mert miután az ellenzék szabályozni indult harczeit, a conservatív, kitűrésen kívül a cselekvés sorompói közé hivatva lón; itt elveit — léte kincséért — komoly férfiasággal — az alkotmány s törvény hatalmas fegyvereivel harcolni mindig készen állva — ében virraszson szüntelen, hogy készülletlenül meg ne lepessék, mert szemfülesnek lenni, jobb fele a legjobb taktikának, s a jelent, anyjával a multtal eszélyesen összekapcsolni érteni, egyik politikai főképpesség *) — Illy téren talált bennünket a szeptember 15-én főispáni elnöklet alatt megnyílt övnegyedés közgyűlés, s azon indítvány terjesztvén elő, hogy mivel a kormány legujabb intézkedéséből, jelesen pedig az 1723: 58. t. cz. életbeléptetéséből azt lehet következtetni, mikint a főispánok vagy azok helyettesei a törvényszéki elnökséget is valószínűleg elfoglalandják, az ellensúly fenntartása s törvényinkben rejlő biztosítékok felelevenítése tekintetéből ezután a törvényszéki bírák — a főispánok által más kinevezett táblabírákból évenként szabadon választassanak, s ekint az 1613. 24. t. cz. gyakorlatilag föleleveníttessék. Tizennygy szónok vitott a fölelelvítés mellett, kiknek kétfő támokai valának, hogy miután mind a polgári mind a fenytő pörök majdmajd négy szakra szaporultával — a táblabírói-kar törvényszékrei nem lelkes megjelenése által egy részről a kereseti igazságszolgáltatás késleltetik, más részről a börtönben sanyagó raboknak, eltélési késedelem miatt, fenytésidejük halogatásával büntetésök törvényellenileg súlyosbittatik, legczelszerűbb orvoslát az egyénenkinti választás, s ez általi kötelezettség a garancia. Mások a személy s bírtok feletti bíráskodás egyedüli garantiáját, midőn a kormány rendszerében a főispánoknak törvényszéki elnöklését is kirendelő, feltékenyen keresvén, a választás által függetlenséget várt s jóslat. E két sarkponton forogván az ellenzéki tusa, fölemlített mellékesen a fizetéses táblabírák hanyagsága, kiknek kötelezettségi tisztök lenne a törvényszékeken szakadatlanul jelenmaradni, majd e hivatalkar megszűntetése s cassáltatása is — szőnyegre kerülvén, azok oldala mellől a pandurok, mint a tömlőczörségből állítólag helytelenül ide alkalmazottak, visszarendeltetni szorgalmaztattak. Nem hiányoztak kifakadások, politikai elvgyanúsítás, tüzes rovatás s más illy harcziás demonstratiók s mennydörgések. — A conservatív pártiak közül tizenhat szónok kelt ostromra, s kifejtetvén, mikint, ha az igazságszolgáltatásban volnának is hátramaradások, mi illy roppant megyében, a teendők olly tömördek halmaza között csaknem legyőzhetlen rosz, miután a felhivott, százdátai nem használással elavult — 1613: 24. t. cz., törvénykezési szakadattan gyakorlati szokással törvényszerűleg váltattott fel, nem azt kell föléleszteni, melynek a tapasztalati gyakorlat fön nem maradhatását kimutatta, ha a törvényszerűleg alkalmasnak talált szokásos törvényszolgáltatás föntartásával — olly czélszerű intézkedéssel kell a hiányt orvoslani, mely a fenálló s folytonosan gyakorlatot törvénykezési rendszer sérelme nélkül sikert szerzend, különben az orrosság ártalmasb leend a nyavalyánál. Kiemeltetett továbbá, mikint szép ugyan az indítvány elméleti oldala párosítva azon érzékeny szánalommal, melyben a szenvedő rabok szomorú sorsának igazságszolgáltatási halogatás mellett nehezítése fostogtetetik, de ellenszínbe állítva azon kebelrázó gonoszságokkal s emberalacsonyító kegyetlenkedésekkel, melyeket a szivtelen gonosztévők s elvetemült rabszörnyek ártatlan embertársaikon borzasztó fortélyokkal, kínzásokkal elkövetnek, tapasztalati oldalról alig

*) Igaza van tökéletesen tisztelt levelezőnknek — nemcsak a folytonos éberség mindig felette szükséges, hanem minden közigazgatási rendeltetés s szabálytalanság megszüntetése, minden, nevet megérdemlő javítás eszközésének, egyenesen a conservatív-reformerek tabarából kell mindenütt kiindulni, ha ezen párt nevet megérdemlenni kívánja, mely nem jelent kevesebbet, mint azon feladást: a jó rendet conserválni, a rosszat reformálni. Azonban ezen feladás koránsem oldaltik meg azzal, ha a tanácskozássok folytában elleneinket egyikét szavazat-többséggel győzdük, mert ezeken kívül még más elleneink is vannak, melyeknek neve: részvétlenség a közügyek iránt, tespedés, száznemű rendtelenség. A feladás abban áll: ezeken győzni, és akkor bizonyosak lehetünk, hogy a rosszul megemészelt ujítási vágyak s viszketegek bajnokain nemcsak kéthárom szavazattöbbséggel fogunk győzni, hanem ezek olly szánandó kisebbségre fognak összefonnyadai, millyet érdemlenek — S z e r k.

érdemlendenk olly szánakozón tulzott pártolást, hogy egy tiszteletes karnak — a táblabíráknak — ezek néhány hanyagságaért — bíráskodási jogai, a választás általi kizárással — kiméltlenül feláldoztassanak. Alaposan vitatva volt az is, mikint ha, az indítvány életbe léptethetésének gyakorlati nehézségénél — a választásoknál surlódások a meg nem választott táblabírák bíráskodhatási jogoktól megfosztásával, e választási új rendszer által esalhatlanul bizonyosb garancia nyujtatnék arról, hogy a választással megítségelt táblabírák buzgóbban ülendnek törvényt, mint a szabadtetésből s tiszteleti köteleességéből eddig bíráskodók, könnyebben járulnának az ujítási javaslatához: amde! ki teremthet erre teljes biztosítást előre? oda hajlita szónok módosító véleményét, hogy a hanyagsági panasz orroslandása végett minden táblabíró, esküvési kötelezettségére, becsületi tartozásánál fogva főispán ur vagy alispán által nyomtatott hatós figyelmeztetéssel szólíttassék föl, mikint minden évben legalább két hétig törvényszéki bíráskodásban részt venni nemcsak köteleességül válassza. Valamint nem mulasztott el annak törvényből kimutatása is, hogy a főispánoknak törvényes joga lévén mindig a törvényszéki elnöklés, ezt kormányi új rendszernek elkeresztelni nem lehet, s Ürményi bácsi főispán e jogát, mint a jegyzőkönyvek tanusítják, valóságilag gyakorolta is. Ez történeti tény lévén, a gyanúsító főelem nem birhat törvényi fontossággal. Illy javaslati különbözések között egy magát ellenzékpártinak nevező táblabíró, osztozván a választási indítványban, midőn gyakorlati oldaláról alaposan fejtegette annak életbeléptetését, mind az elnöki jogokba ütözönek, mind a táblabírói jogok törvényességével ellenkezőnek találta azt, mert főispáni kinevezés által megítségelt táblabírák a közgyűlési választás által a táblánál bíráskodástól méltatlanul s tán épen ollyanok, kik legbuzgóbbak valának, zárátván ki, oda fordítá módosítását, hogy a választottak tartozzanak törvényszékekre megjelenni, a többieknek pedig szabad legyen megjelenni. Igy keletkezett egy harmadik vélemény-töredék, melyet az ellenzékkelből is néhány felkarolván, hosszú vita között, nem nyilván az ellenzék pártnak többé győzelmi kilátás, annak két vezére nemesen ugy capitulált, hogy miután a kérdéses törvény életbeléptetését nem eszközölhetik, későbbek inkább a régi szokásnál maradni, mint nyomtatásban buzditási — állítólag törvényelleni javaslatot elfogadni, s imigy „maradjunk a régimél“ hangozván a teremben, e hangoztatott kívánat elnökileg határozatnak nyilvánított. Mivel azonban mind a polgári, mind a fenytő pörökbeni hátramaradások kerültek napfényre, ezek elbírálására több hétig tartandó polgári s fenytő törvényszékek — fölváltandó elnökök alatti külön ítélőszékekben fognak alakítani s a pörök egytől egytől átvizsgáltatni. Nem hiányoztak e párti szónokok hangjai közül sem a szemrelobbantások, s viszokifakadás; kitűnő volt azonban szemléni elnök főispánunkat dicső részrehajlásában, milly kormányzati jeles tapintattal, a pártokon felül emelkedve, sulygyenezte a szónoklati előterjesztéseket, s voksolást s eszélyesen csilapította a lágra lobbadozni indult heves kedélykítőresek. A nap győzelmé tehát ismét a conservatív párté, föreszt pedig a jeles tapintatu elnöké. Midőn azonban itt a conservatív pártól érintést teszek, kérem nem ugy érteni szavaimat, mintha ennek szónokai a korszaki haladást akadályozva, minden kerkérdést politikai messimégőkben hagyni vakul törekednének, ezeket ultraconservatív névvel különböztetnem meg a bácsiakól, kik az átalakulás nagy jelenében törvényszerűreformot akarnak egyedül, mely által az ősi alkotmány sarkalapai meg ne ingattassanak, a törvényes institutiók föntartassanak, s a személy és bírtok szentsége törvényen kívül gondatlanul ne illolessék, s így Bácsot méltán a haladó conservatív megék sorába számíthatni leginkább jelenleg, midőn a cselekvés korszaka ránk viradván, a főhivatalok karnokai erélyesen kiléptek a cselekvés terére; s tartson csak e buzongás állandóul, s tartassék fen főkormányzónk által hatalmasan, Bács Magyarországot gyűlésen méltólag sulyozhatandja a törvényalkotás mérlegét. E tárgy feletti élénk vita reggeli tíz órától délutáni félkeltőig tartott: Végzés: 3474. A kk. és rrk azon oknál fogva: hogy az indítvány gyámolítására idézett 1613: 24. t. cz. ellenére e megyében a törvényszéki bírakra az eddigi szakadattan szokás más gyakorlatot állapított meg; más részt pedig az indítvány életbe léptethetésének gyakorlati nehézségénél, jelesen a választásoknál surlódások a meg nem választott táblabírák bíráskodhatási jogoktól megfosztásával eszközölthetnek; hosszabb idő s folytonos gyakorlat szentesítette eddigi törvényszéki olly lényeges változtatásába bele nem egyezhetvén, az indítvány félretételt.

Másnap ülésben a katonai hatalomkar iránti körintévény kerülvén szőnyegre, mely szerint a megyének kellő alkalmazandásul tudtul adatik, hogy miután naponkint sürűbbek azon esetek, melyekben a törvényhatóságok által katonai hatalomkar szorgalmazatik, ezek kiszolgáltatása iránt a katonai renddel föntartandó szükséges egyetértés tekintetéből azon szabály alapított meg, hogy valamint a körülmények, melyekben a közséden és személyes bátorlét tekintete katonai beavatkozást igényel, kétfélék, u. m. előreláthatók vagy rendkívüliek lehetnek, ugy az elsőkre nézve ugyan a hatalomkar a megyei főispán vagy annak helyettese, nemkülönbén az alispán felszólítására, a másodrendűekre azaz rendkívüliekre és így halasztást nem szenvedőkre nézve pedig a járásbeli szolgabírónak, — maga járását illetőleg — színte hivatalos megkeresése folytán is az illető katonai parancsnokságok által tisztini kirendeltessék, ez utóbbinak irányában mindazáltal olly világos kikötéssel, hogy ezek eljárásukért felelősek maradván, tetteikről a megye kormányát rögtön értesíteni tartozzanak. E kényes tárgynál felhozott, hogy miután a kormány a katonai hatalomkarral intézkedhetést eddig olly feltékenyen őrizte, rejteni kell bármilly titkos czélnak ez engedélyben, rejteni annál inkább, mert a fő- s

alispánokkal felelőség nélkül osztá meg e veszélyes hatalmat, a szolgabírákra pedig csak felelettheer alatt terjesztette ki; a gyanúsítás kifolyása természetesen az leve, hogy mivel a jelen átalakulási korszakban a conservatív és oppositio közötti pártküzdelmek közöl szabadabb mozgalmak nőnek ki, mit elfojtani, esirájában kiirtani érdekében áll a kormánynak, a nemzet érdekétől különvált kormányi érdekek bizonyosb kihatolása végett választott e kegyelmi taktika. Mások büntérnyi rendkívüli eseményekben s a közbátorság veszélyeztetésének elhárítására üdvösnek nyilvánítván, hálás köszönetet szavaztak e kegyelmes rendelményért. Egy harmadik a helyhatósági jog veszélyeztetését látván az osztályi különböztetésben, a kirendelést a közgyűlésnek kívánata ezután is föntartani. Egy negyedik gyakorlati oldalait s hasznait bonczolgatva, jótéményt talált e személy- s vagyon-biztosítási körintévényben; végre egy régi szónok elmesén kifejté, hogy eddig mindig azért gyanúsítottuk a kormányt, mert a katonai karhatalom használatát a vármegyékkel megosztani feltékenykedett, s tokintőleg nehézkes volt, s e miatt bizodalmatlanságról vádoltuk; most ellenben azért gyanúsítjuk, mert az annyiszor ohajtott kedvezésben részesít, s e kedvezést még alsóbb tisztségviselőinkre is kiterjeszti, s ismét bizalmatlansággal hálátlankodunk, ő pedig e kormányi körintévényben épen azon bizalmi kapcsolót látja egyesítve, mellyel a megyéknek a kormányhoz fűzve lenniük kell; egy töredék felírásit indítványozott, hogy mivel a kormány már több illy törvényellenes rendelményt bocsátott közre, ő felsége a helytartó-tanácsot oda utasítani méltóztatassék, mikint törvényes köteleességénél fogva e körözötését hátráltassa. Végre megemlítvén Bihar és Hont, miután főispánunk békitő érzékeny szavaiban nyíltan kimondá, mikép ő soha katonai karhatalmat Bács megye teromébe hozni nem fog, s ha, — mitől a szent béke és egyetértés nemtője őrizze meg őt s Bács rendeit, — szükség támadna valaha ezek használandására, inkább ő lépjen ki elnöki székéből örökre, mint közbizalmat fegyverekkel erőszakoljon *), s e kebelmelegítő nyilatkozás „éljenekel“ kísértetvén, más iránynak indult azonnal a tanácskozási vélemény, s kiterjesztvén a felelőség fő- **) és alispánokra is, a körintévény e módosítással elfogadtatott. Hosszu vita keletkezett a végzemény szerkezeti szavai miatt, s e napon erre nézve egyesülés nem történéhetvén, a szerdai gyűlésben ez fogadtatott el: „3482. A kk. és rrk a karhatalom felett törvényhatósági rendelkezési jogukhoz (tovább is ragaszkodván a nm. m. k. helytartó-tanács intézvényében felállított felelőség osztályzatában nem osztoznak ***) — Az udvari k. határozványok egyike, melyben rendeltetik, hogy a rövid-útu szóbeli eljárásról alkotott törvények értelmében az ítélet-ujításnak hely nem adathatván, egyik sz. bíránk e rendbeli ítélete kegyelmesen feloldozatik, az 1836: 20. t. cz. szellemével ellenesnek találtatván, ő felségénél valóztatási orrossal kéretni szorgalmaztatott. Szabolcsnak az administratorok sürű kinevezése ellen tett felírására nézve pártolást kereső levele, ellenkező véleményünk s végzeményünk lévén, nem gyámolított. — Csongrádnak ő felsége királyunk Magyarhobani lakhatása iránti méltó felszólalása, miután ezen nemzetel kívánat országgyűlésileg is fölterjesztvén, e kérelemre leírás is érkezett, országgyűlésen fog pártfogoltni. Zalának a részek visszakapcsolása tárgyában hozott törvény fogana-tosítását sürgető felhívása, mert Bács a hozott törvényeket tisztelni szereti, ámbár a nehéz akadályok pontonkint előszámlálva e felírás sikerét kétesíték, mégis pártolást nyert. Békés megye országgyűlési követi jelentését megküldvén, kedvesen fogadtatott, s viszonoztatni ismételve rendeltetett. Varasdnak latin felszólalása a zágrábi események tárgyában egyhangu nempártolásra talált. Alkanczellár ő excelljának üdvözölő felírásunkra küldött közönlő leírása kedves emlékül jegyzőkönyvbe igttattni rendeltetett. A sócsempészek elitélése miatt felfogott kamrai bíráskodás s ugyan kamrai tiszt által szándéklott végrehajtásokr alispánunk segély-megtadagadást rendeltetére érkezett roszaló helytartósági intézvényre nézve beadott ügyési vélemény azért, mert Bács megyében a kamra e bíráskodási jogot nem gyakorolta, a tiszt vélemény szerint pedig törvényben nem alapul, helyeseltetvén, ő felségénél orvoslás fog kéretni. Ajóbbágytelken lakozó nemeseknél kinlevő maradék-tartozás törvényszabta módon tisztí ügyész ferperessége mellett rendeltetett beszedetni †). A marhahas árhoctober végeig 14 kr maradt, november 1-jén 12 kr leend.

*) Igaza van a mos főispán urnak, a közbizalmat nem lehet fegyverrel erőszakolni, de lehetnek esetek, midőn a rendet és közbátorságot csupán fegyveres erővel tarthatni fen. — Nem idézni elő sem közvetve sem közvetlen az illyen eseteket, ebben áll minden alkotmányos embernek feladása; de ha egyszer a balkörülmények sajnos fordulata, vagy bármilly oknál fogva előidéztettek az illy esetek, akkor a békes honfiak jogait, szabadságát, biztosságát, a rendbontók, feltélenkedők rakonzatlankodása ellen megörzeni, nem kisebb sulyu polgári köteleesség, mint ama másik. Vértó szívvél nyul illyenkor az alkotmányos polgár az elkerülhetlen eszközökhöz, de midőn az anarchia túrése, másrészt meg a rend és szabadság helyreállítása között kell választani, habozni még sem lehet, annak kivált, ki ez utóbbiak örjeül van felállítva. A mellőzhellen kénytélenség által megszabott köteleesség elől nem fogna bizonyára főisp. ómlga sem kitérni, noha más részről méltán mondhatta, hogy azt teljesíteni alkalmi soha sem leend; erről ugyan is keszeskedik a bácsi rendek törvényszerű lelkuilete, s azon edzett közbizalom, mely a főispánt minden oldalról környezi és támogatja. — S z e r k.

**) A főispán felelőségét természetesen ugy érve, hogy ez nem a megye, hanem ő felsége irányában értetik. — S z e r k.
 ***) Ha már illy végzésnek kelle keletkezni, ugy czelszerűbb lett volna fölvilágosítás-nyerés kedvéért felírni, mert hiszen azt feltenni sen. lehet, hogy itt az aggodalom oka egybűtt rejlenék mint a stylus homályában. — S z e r k.
 †) Természetesen ugy, hogy az illy pörök egy törvényfolyam

BUDA
 látításról
 a legszebb
 sürű tömeg
 előre halad
 történt.
 zéssel fogat
 több utcáit
 fogatott.
 ponti vasut
 a háromszit
 pás virágfü
 szállása a
 könyvtár,
 nádor vend
 egyikének k
 hegyi világo
 valóban re
 pillő hollan
 féljélig hajó
 és nélkül
 tehát hat e
 mégis egé
 — Mult sz
 kárt okozt
 kezték.
 jel, egy p
 dig általán
 dig rendkí
 bécsi polgá
 ződjék me
 kenyérsütő
 bilincsei ál
 talyosan ér
 lenörködés
 ártana illy
 vel nálunk
 gok a mess
 mellett nem
 nálhat, ho
 telenztésü
 olesó hush
 mel olvas
 földszint s
 hatni a jöv
 szénészek
 fenntartásá
 magyar d
 valandik.
 melly mel
 zik. — Ne
 bizonyos
 nyere, hog
 bár az saj
 bizony néh
 segédek me
 említek, s
 den könyv
 magyarul
 melly kön
 jat kiadás
 és verőik
 magyar k
 megtevé a
 kezendi;
 belső felk
 túlhaladja
 újítással
 kalmasint
 nem kis m
 zártszékek
 vannak k
 lesznek.
 Gyár
 rényársas
 egyes urak
 szónok let
 dékenkint
 lehet legk
 részvényei
 az ügyvisel
 mind a társ
 S ezen ügy
 sokkal tart
 szabályok
 do befizet
 melybe a
 bejegyzend
 dési határ
 den befizet
 ványozni te
 igazgatói
 pénz és a
 hely az ügy
 köteleesség
 ványokkal
 alatt beveg
 Nemde így
 *) Ez
 dítelnék,
 sen. — S
 **) Mi
 S z e r k.

BUDAPESTI HIRHARANG. A múlt hétfői ünnepélyes világitásról meg kell még említenünk, hogy annak mindvégig a legszebb idő kedvezett, 's Budapest lakossága éjfélig olly sűrű tömegekben hullámzott az utcákon, hogy alig lehetett előre haladni; szerencsétlenség azonban mind e mellett sem történt, 's a fenséges nádori család mindenütt zajos éljenzéssel fogadtattott. Később éji órákban néhány inasgyerkőcz több utcában ablakokat zúzott be, 's ezen tettért több be is fogott. Pesten legkitünőbbben voltak világítva: a központi vasut pályaudvara, a megyeház, melynek homlokzatán a háromszínű tűzlobogása valóban varázshatású vala a pompás virágfüzerek közt; a nemzeti színház, a nemzeti Kör szállása a Kunewalder-házban, a tudományos egyetemi könyvtár, a magyar tud. társaság gyülesteremének ablakai, nádor vendéglője, Schücker legjobb pesti német költők egyikének boltja 'sat. Igen nagyszerű hatása volt a gellért-hegyi világítás is, a Duna közepén horgonyzó gőzös pedig valóban regényes hatása vala, 's tűzőzónében a mesés „Fülpölő hollandi” juttatá eszünkbe. A világítás kezdetétől egész éjfélig hajóhidunkon a vámszedés megszűnt 's mindenki fizetés nélkül juthatott egyik városból a másikba; a vámszedők tehát hat egész óráig nem rakoncátlanokdhattak 's másnap mégis egészségesek voltak, mi csudálatos ugyan, de igaz. — Mult szombaton a budai deszkásoknál tűz volt 's tetemes kárt okozott, a vízfecskendők pedig szokás szerint későn érkeztek. Nem ártana, ha a tűzoltószerek mellett legalább éjjel, egy pár fogat ló mindenkor készen tartatnék, mert eddig általános azon tapasztalás, hogy az oltó eszközök mindig rendkívül későn érkeznek a veszély színhelyére. — A bécsi polgármester Párisba utazott, hogy személyesen győződjék meg, mikép lehetne nemcsak a marhahúst, hanem a kenyérsütést is fölmenteni a csehbeli egyeduralom szibbasztó bilincsei alól. Ha ennek szükségét már Bécsben is illy hatályosan érezték, hol minden tekintetben nagyobb rend és ellenőrködés uralkodik, ugy eléggé világos, hogy nálunk sem ártana illyesmírel gondoskodni. És ez annál kívánatosb, mivel nálunk már nemcsak a közönség panaszkodik, hanem magok a mérsárosok is oda nyilatkoznak, hogy a husárszabás mellett nem jöhetnek ki. Itt tehát csak azon közélet használhat, hogy a mérsárosok szabadittassanak föl terhes kötelezettségek alól, a pékekkel együtt, 's a közönség ezáltal olesó hushoz és kenyérhez segítségek *) — Nem kis örömmel olvastuk a nemzeti színház bérlet-hirdetményében, hogy földszint 's első emeletben már egyetlen páholyt sem kaphatni a jövő fél évre, 's reméljük, hogy igazgatóság és színészek részéről semmi sem fog elmulasztatni e részvét fentartására. A Honderű szerint nem sokára egy igen jeles magyar dalszínész fog föllépni, kiből második Schodolné válandik. — A vasuton már éjjel is dolgoznak fáklafénynél, mely mellett a mozdony fűtőlése igen ünnepélyesen hangzik. — Nem régg egy fiatal pesti könyvtáros egyik társához bizonyos magyar könyvtár küldte 's azon meglepő választ nyerte, hogy a kívánt könyvből ott nincsenek példányok, amár az saját kiadása volt. Végre kislült, hogy azon könyvből bizony néhány száz példány hevert még ott, de a német boltsegédek nem emlékeztek a magyar címre, amár, mint már említők, a könyv saját kiadásuk volt! Nem ártana, ha minden könyvtáros legalább egy segédtet iparkodnék tartani, ki magyarul is tud **) Megrovást érdemel még az is, hogy némely könyvtárosok azon magyar könyveket, melyek nem saját kiadásúak, nem igen küldik el, megtekintés végett, rendes vevőknek, mi mindenesetre nagy mértékben csökkenti a magyar könyvek keltét. — Az új gyors gőzös „Zófia” már megtevé az első kis próbát, 's pályázását hovahamarabb megkezdendi; ezt rövid idő múlva „Greifenstein” követendi. Zófia belső felkészítése olly pompás, hogy eddigi gőzöskéket mind túlhaladja, 's ezenkívül kényelemre nézve is sok czélszerű újítással kinálkozik. „Nádor” gőzös pedig jövő tavaszra alkalmasint már a Balatonon fog pompázni, Füred kellemeit nem kis mértékben nagyobbítandván. A német színház új zártcséket kap; műértők azt mondják, miszerint olly jól vannak készítve, hogy még évek múlva is tökéletesen újak lesznek. — ☉

Gyáralapító részvénytársaság. A gyáralapító részvénytársaság igazgató választmánya a fővárostól távolakó részvényes urakra nézve, a befizetés körüli nehézségeket és alkalmazatlanságokat lehetőleg könnyebbíteni ohajtván, czélszerűnek találta vidékenként ügyviselőket állítani, hol az illető részvényes urak lehetőleg legkisebb költséggel és alkalmazatlansággal fizethessék be részvényeiket. E czéllra az igazg. választmány olly urakat kért meg az ügyviselő elvállalása végett, kikben hitelszilárdág tekintetében mind a társaság, mind a részvényes urak teljesen megnyughatnak. 'S ezen ügyviselő urakat az igazg. választmány következő utasításokkal tartotta szükségesnek ellátni: 1) Az ügyviselő urak, az alapszabályok 10. Sza végpontjának értelmében, a náluk előfordulandó befizetésekről külön letétmenyi könyvet tartoznak vezetni, melybe a befizetés a részvény számaival és befizetés napjával együtt bejegyzendő, a befizetett pénz pedig az alább kijelölendő beküldési határnapig külön letétmenyi pénztárban kezelendő. — 2) Minden befizetés az ügyviselő ideiglenesen saját neve alatt nyugtávanynyi tartozik. — 3) Az ügyviselő az igazg. választmány által igazgatói 's pénztárnoki aláírást viselő nyugtávanynyokkal fog a pénz és a befizetők névjegyzékének felköldeése után ellátni; mi helyt az ügyviselő ezen nyugtávanynyokat megkapandja, azonnal kötelese leendő saját nyugtávanynyi ezen igazgatósági nyugtávanynyokkal becsereelni, 's ezen nyugtávanynyok épen olly erejűek ollyt bevezetlenségnek, és azokat rögtöni végrehajtás is kövesse. Nemde így? — Szerk.

*) Ez czélhoz nem vezetne, ha csak mindenki föl nem szabadították, hogy rendőri felügyelés mellett mérsáros és pék lehessen. — Szerk.

**) Miért ne többet is, ha alkalmas magyar találkozik? — Szerk.

lesznek, mintha a befizetés az ideiglenes részvényjegyre jegyezett volna fel, és az utolsó befizetésekor ezen nyugtávanynyok az ideiglenes részvényjegyekhez mellekelve, valóságos részvényjegyekkel fognak becsereletetni. — 4) Az ügyviselő az alapszabályokban kijelölt befizetési határidő utolsó napjától számított 15 nap alatt, az addig befizetett összegeket a pénztárba juttatni tartozik, miszerint a kamatszámítás az ezen határidőt követő énegyed első napjától kezdődhessek, 's ennek elmulasztásából eredő kamatvesztéseket az ügyviselő tartozván a részvényesek megteríteni. — 5) Ellenben, ha valamely részvényes az alapszabályokban kijelölt és hírlapokban mindannyiszor kihirdetendő befizetési határidő utolsó napját is elmulasztana, 's emellegva az ügyviselő legjobb akarata mellett is az illy késedelmesen befizetett összegeket a fenkijelölt határidő alatt föl nem küldhetné, ez esetben a felelőség nem fogja az ügyviselő terhelni 's a kamat csak azon énegyedről fog számíttatni, mely a pénztárban történt bevetel napját követendi, az ezen késedelmeből eredő kamatvesztéseket pedig — ha mindjárt ezen énegyed előtt is, de a befizetési határidő lejártá után történt volna az ügyviselőnél a befizetés — a részvényes tartozandik viselni. — 6) Az ügyviselő minden nala befizetési kívánó részvényest körülmenyesen felvilágosítand e rendszabályról, nehogy valaki magát tudatlansággal meutesse, 's nagyobb biztonság okáért ezen utasításhoz egy üres lap leendő mellekelve, melyre a befizető nevet irandja, ezzel azt nyilvánítván, hogy az ezen utasításokban foglalt feltételeknek magát aláveti, fenmaradván jogok a vonakodóknak, hogy befizetéseiket egyenesen a társasági pénztárnál megtehessek. — 7) Az ügyviselő a postabereu kívül, ügyviteli és szállítási díj fejében 1/2 petet fog magának fizettetni minden egyes részvényestől, ellenben minden levelezéseit 's küldeményezéseit a társasághoz bérmentesen tartozik megtenni, és mindezekből a részvénytársaság pénztárára semmi teher nem járhat. — A gyáralapító társaság igazgatósága.

KÜLFÖLD.

FRANCZIAORSZÁG. Paris, sept. 11. A rövid látogatás, melyet az angol királyné a francziák királyának utoljára tett, első pillanatra csak különös tiszteletnek látszik lenni atyja királyi barátja iránt. Némely körökben azonban tudni akarják, hogy e mellett a politikának is sok dolga volt. Tudva van, mily nagy mértékben pártolja a st. Jamesi cabinet, vagy is inkább Victoria maga azon tervet, hogy Isabella királyné valamely koburgi hggel adassék össze. Ez ügyben előbb Kent hgnő Bécsben, később Victoria királyné Stolzenfelsben és másutt különösen jártak el. Itten azt mondják, Ausztria és Poroszország nem tennének nagy ellenvetéseket a Szász-Koburgi hg kijelölése ellen, ha bebizonyíthatnák, mikép ez összeköttetés az europai udvarok közös érdekeit Spanyolország érdekeivel legjobban egyesítené. Az angol királyné azonban tudja, hogy kedvező tervének kivitele leginkább Lajos Filipeben akad meg, ki is az utrechti kötelese hivatkozva folyvást azt kívánja, hogy Isabella férje Bourboni hg legyen. Mindamellett az angol királyné a Tuillériák udvarát idővel mátra beszélhetni és azáltal megnyerhetni reméli, hogy Luiza infanszó, a spanyol királyné öcséje, és Montpensiers franczia királyi hg összekelésébe beleegyezend. Ez kétséget szenved. A madridi cabinet szinte a koburgi combinatio ellen van. Ez országban minden belátó ember azt véli, hogy csak spanyol hg fogná a nemzet tetszését megnyerni. Spanyolország jelen állapotában pedig az ottani közvélemény igen sokat nyom a politika mérlegében. Ezt a diplomatiának nem kell elfeledni, ha a pyrenaei félsziget békességét meg-alapítani akarja.

SPANYOLORSZÁG. A madridi sept. 5. diki zenebonáról egy magánlevél következő részleteket közöl. A hatóság 3án tudtul vevé, hogy titkon népmozgalom van készülöben, hogy a politikai szökevényektől sürgető felszólítások érkeztek és pénz is osztogatott. E felszólítások szerint az idő igen drága volt; ha a nép még ez összel valamihez nem fog, azon-tul számot nem tarthat a szökevények segedelmeire, és a forradalom saját gyengeségére fog hagyatni. Ez által felzaggatva, az összesküvők főnökei, a helyörség néhány tisztjét részökre megnyerni iparkodtak, 's azon hirt terjeszték, hogy Navarra-czred már egészen meg van nyerve. A Reyna Gobernadora ezredből egy tiszt csakugyan elhagyá magát ámitni, 's ezért Mazaredo tábornok letette őt. Ez egyetlen példája a katonaság közötti fegy-megsértésnek. Az összesküvők a lázadás kiütésére a sept. 5-6. éjszakát rendezték, a nép hangulatára számítván, mert 5én temetették el egy áldozata a 19kei történetnek. A kormány mindenöl tudósítva volt és titkon megtevé rendszabályait. 11 óra felé kezdtek a navarrai ezred lakháza előtt egyes néposportok mutatkozni. Számra mintegy 300an, egy czirkáló örség által megszóllítottak, 's a „ki vagy?”-ra puska lövésekkel feleltek; a katonákat vezető tiszt halva rogyott össze. Logott felnyiták a kaszárnya ablakai és a katonaság sűrű tüzet adott a rendbontókra, kik tisztint elszéledtek. Az összes katonaság erre fegyverre kelvén az előre kijelölt pontokat elfoglaltá. A zavargók Cordova tábornok lakását ostromlák, de innen is elhajattak. Ejjétkor már nyoma sem volt az összesküvés és pártütésnek. A katonaság kemény üzöbe vette a futamlókat, ezek közül sokan elfogattak, 8—10 agyonlövettet, 10—15 halalos sebet kapott.

Mikép mulattatták Pampelunában a franczia fenségeket arról egy onnani sept. 7kei levél eképen szól: „Tegnapelőtt a franczia hgek tiszteletére nagy bikaviadal adatott. A kegyetlen ünnepély színhelye az alkotmánytérn circussá alakítottá. A bejárások délben nyitattak meg: a nézők már reggeli 7 óra óta tolokodtak oda. A királyné karszéke egy sorban állott a vendégek karszékeivel. Az udvari erkély mellett páholyokban Narvaez tábornagy, Bresson grófné, Martinez minister, Daru franczia pair, az alsó Pyrenaeák és Bayonne préfejei voltak láthatók. Több ezredes zenekari indulókat játszottak. Az ayuntamiento belépett, elől a hírnökökkel és

a bask dobbal. Következtek cortesí tagok és tartományi tisztek. Belépvén az udvar, az egész közönség felkelt és „Viva la reyná t” kiáltott. Izabella királynét Nemours hg, Krisztinát és Nemours hgnőt Amale hg vezették. Leültek: Narvaez, Martinez de la Rosa, Bresson gr., Pavia, Urbistondo és Concha tábornokok a királynék székei mögött foglaltak helyet. A bask dob megperdült; a bikavívők (torreadores) „quadrille”-je, Montes híres torreador vezetése alatt elkezdett. A quadrille kivételképen, és a nap nagyobb dícsősítésére 14 vívóból állott; ezek közt két kardos matador, öt dsidás picador és hat bandillero vagyis zászlócskákát lohogató. Montes roppant tetszéssel fogadtattott. Mintegy 15 ezer néző lehetett jelen. Egymás után hét bika bocsátottat be és ötletet meg a matadorok (mactator) által. A küzdhely verben ázott. A bikaviadalok barátai azonban nem voltak kiélégítve, mert a bikák nem valának eléggé dühösek. Délután ugyane circusbán katonatisztek harezjátékokat adtak; az udvar 7 órákor vonult vissza. Következett: ebéd, színház, ki-világítás, tűzjátékok; másnap hadi szemle és gyakorlat, nagy mise és ismét bikaviadal. — Az angol lapoknak, melyeknek már az sem tetszett, hogy királynejek Németországban egy szarvasvadászatról mint néző jelen volt, e durva mulatság tág czélul szolgálend.

SCHWEICZ. A berni nagytanács sept. 12kén 137 szavazattal 42 ellen váratlanul következő határozatot hozott: „Bern köztársaság nagytanácsa, a kormánytanács jelentésének kikallgatása nyomán, a kormánytanácsnak bizalmat szavazva, elismeri az e jelentésben kifejtett elvet, miszerint az egész országglásban határozott előlépést de törvényes uton tenni, és minden törvénytelen irányt teljes erővel elnyomni kell, helybenhagyja.” E szerint a kormánytanács megnyerte a kívánt bizalmi szavazatot.

A berni kormánytanács főlebb említett jelentéséből Bern canton politikai állapota kivethető. A bevezetésben a nagytanács rendkívüli összehívása igazoltatik a canton állapota által, melyben „a felelősség tekintete, a törvény, rend és esend tisztelete mindinkább eltűnnek és végkép elenyésznek, ha nyomatékos közbenjárás nem történék.” Az uralkodó kárhözatos szellem bebizonyításul némely bántalmak hozatnak elő, mik egyes schweicziak és bernieken elkövetettek, a nélkül, hogy az elkövetők a hatóságok kötelese szerinti föllépése vagy a közvélemény komoly rosztalása által megtoroltattak volna; továbbá a „népegytel,” mely azt tüzte ki magának czélul, hogy a nem sikerült szabad hadakozás után a „törvényes szabad csapatot,” azaz: a berni szövetségi katonai erőt indítsák Luczern és az ös cantonok ellen. A kormánytanács komolyan kinyilatkoztatja, hogy a szövetséges rendek illyetén megtámadásba soha belé nem egyezend, sőt annak minden kitelhető törvényes erejével ellenszegülend. Átmenvén a belviszonyokra, az 1830 ótaí javítások csekély voltát hiányos organicus intézetekből magyarázza, 's ennek nyomán az alkotmány átvizsgálását hozza javaslatba. Továbbá a canton baljósultu állapota okait fejtegeti. Első ezek közt a szabados háboru, melybeni részvétet annak vezérei érdemek kürtölik, és mindenkit, ki azt rosztalja, a Jezsuiták nem valódi ellenségeinek jellemzik. E tévtan átmenet a néphe és számos föltisztviselő részülesé által szentesítetett. Miután pedig egy rend megtámadása dicseretett, a honi kormány fegyveres megtámadása szükség esetére, hasonlószinben tünt fel, 's e szerint a törvény és hatóság iránti köteles engedelem minden fogalma felforgattott. A népegytel és a sajtó e fogalomzavart lehetőkép kizsákmányolák; a kormányt és annak tagjait a közvéleményben lealacsonyítani minden módon iparkodtak 's terveiket rászavul törvényesség takarójával leplezték 'sat. — Jóllehet a nagytanács a kormánytanács kívánta alkotmányreformokat első pillanatra félretette, később mégis fontolóra vette a dolgot, 's a reform szükségéről 's minőségéről tanácskozték; hihetőleg magától is teendő elvi javításokat.

SZÁSZORSZÁG. Az országgyűlést Dresdában sept. 14. a király személyesen nyitotta meg. János és Albert hgék a király oldalán állottak. A trónbeszédnek ezek a legérdekesebb pontjai: „Egy igen szomorító esemény történt az ország egyik legfontosb városában; ugy hiszem önök osztotnak e miatti fájdalomban.” — „Komoly figyelmet igényel az egyházi ügyekben több helyen nyilvánult ingerültség, mely minden egyelértés megzavarásával, minden törvényes rend és minden mérséklet mellözésével fenyeget. Reményem, önök nem tagadjandják meg segedelmeiket akadályozására annak, hogy az egyházi alap és a status meg minden emberi üdv szlopai: a hit és vallás megrendítettessenek.” A trónbeszéd után a belügyminister előadása következett; a lipesei vérengzés ebben meg sem említették, 's a kir. bizottmány jelentése hihetőleg különösen fog előadatni.

Ez előadásból e két pontot emeljük ki: „A mult országgyűlésen hozott törvény a földbirtok osztathatása iránt, 1844. jan. 1vel foganatba lépett. Amár az átmenet az előbbi elvekre, nem maradt zavaró visszahatás nélkül az azon időkorban kezdett és még el nem végzett ügyekre, e mulékony baj azonban most már elháríthatotnak tekinthető; és ama törvény által, a nélkül hogy abban a földbirtok adásvevésére igen szoros bilincseket vetett volna, a földbirtok czélszerű nagyságában szilárd alapot nyertünk, és a birtok tulajdos szétapítására ellen, mely némely vidéken már igen elharapózott, védgát emeltetett.” — „Miután a cs. k. ausztriai kormányk szerződésileg adott ígéretnél fogva a szász-eseh vasut építését továbbra elhalasztani nem lehetett, a kormány e pálya építését országos költségen elkezdendi határozá; a további eljárás iránt a rendek gyűlésének kellő előterjesztés fog tétetni.”

Lipese város tanácsa különös hódolós feliratot bocsátott János főhghez is, 's arra kegyesen intő választ nyert.

AEGYPTUS. Alexandria, aug. 10kén. Tegnap kezdődött itt az alkirály parancsolta ebvadászat. A hol csak le-

